

020. Bijbelstudie over het SPREKEN IN TONGEN - GLÖSSAIS LALEIN

γλωσσais λαλειν

Deel 2: Handelingen 2:1-14, 41-43, en 10:44-48

De gave van het spreken in nieuwe talen is een zaak, waarover veel onkunde en daardoor ook veel misverstand bestaat, waardoor een uitgebreide bijbelstudie beslist noodzakelijk is. Om wat meer duidelijkheid hieromtrent te scheppen zullen zeven vragen over de talengave als een rode draad door deze hele studiereeks lopen en steeds weer terugkomen:

- 1) Wat verstaat men onder het “spreken in nieuwe talen”?
- 2) Aan wie is de gave van het “spreken in nieuwe talen” gegeven?
- 3) Wat is het doel van het “spreken in nieuwe talen”?
- 4) Tot wie “spreekt men in nieuwe talen”?
- 5) Welke talen worden met deze tekengave bedoeld?
- 6) Bestaat er een beperking op het “spreken in nieuwe talen”?
- 7) Is het “spreken in nieuwe talen” nog voor vandaag?

Om schriftuurlijk gefundeerde antwoorden op deze vragen te kunnen vinden zullen wij heel nauwkeurig alle Bijbelteksten doornemen die betrekking hebben op de gave van het spreken in talen, te weten: Marcus 16:15 en 17-20, Handelingen 2:1-13, 10:44-48, 19:1-7 alsook 1 Korinthiërs 12:1-31, 13:1-2 en 8-10, 14:1-40. In deze chronologische volgorde op grond van de rangschikking der Bijbelboeken zit overigens ook een inhoudelijke systematische opbouw. In de laatste verzen van Marcus vinden wij de aankondiging van de talengave als onderdeel van de zendingsofdracht en in Handelingen zien wij de vervulling van deze aankondiging en de toepassing daarvan door Messiasbelijdende Joden zowel in het land Israël (Hnd 2) alsook daarbuiten (Hnd 19) en door gelovigen uit de volken (Hnd 10). In de brief aan de Korinthiërs geeft Sha’ul [Paulus] nadere instructies hoe de gelovigen binnen de gemeente daarmee moeten omgaan, want reeds toen bleek daar al enige misverstand over te bestaan met als gevolg een verkeerde toepassing en ook nu nog heerst er op het gebied van de talengave veel verwarring en onbegrip. Daarom is het doel van deze studiereeks om te onderzoeken wat de Bijbel over dit onderwerp zegt en ik zal aan de hand van de boven genoemde zeven vragen de geciteerde schriftgedeelten ontleden en nader toelichten.

Handelingen 2:1-14 en 41-43

In Marcus 16:15 en 17-20, dat wij in onze vorige bijbelstudie hebben behandeld, lazen wij dat Yeshua Zijn Sh’lichim [apostelen] heeft beloofd, dat zij in verband met de opdracht om de blijde boodschap aan alle volken te verkondigen o.a. in nieuwe talen zullen spreken. In Hnd 2 gaan wij zo meteen lezen dat deze belofte slechts enkele dagen later inderdaad voor de eerste keer werd vervuld: *“En toen haYom haChamishim [de Pinksterdag] aanbrak, waren allen tezamen bijeen. En eensklaps kwam er uit de hemel een geluid als van een geweldige windvlaag en vulde het gehele huis, waar zij gezeten waren; en er vertoonden zich aan hen tongen als van vuur, die zich verdeelden, en het zette zich op ieder van hen; en zij werden allen vervuld met Ruach haQodesh [de heilige Geest] en begonnen met andere talen te spreken, zoals de Ruach [Geest] het hun gaf uit te spreken. Nu waren er Joden te Jeruzalem woonachtig, vrome mannen uit alle volken onder de hemel; en toen dit geluid gekomen was, liep de menigte te hoop en verbaasde zich, want een ieder hoorde hen in zijn eigen taal spreken. En buiten zichzelf van verwondering zeiden zij: Zie, zijn niet al dezen, die daar spreken, Galileeërs? En hoe horen wij hen dan een ieder in onze eigen taal, waarin wij geboren zijn? Parten, Meden, Elamieten, inwoners van Mesopotamië, Judea en Capadocië, Pontus en Asia, Frygië en Pamfylië, Egypte en de streken van Libië bij Cyrene, en hier verblijvende Romeinen, zowel Joden als Jodengenoten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal van de grote daden G’ds spreken. En zij waren allen buiten zichzelf en geheel met de zaak verlegen, en zij zeiden de een tot de ander: Wat wil dit toch zeggen? Maar anderen zeiden spottend: Zij*

hebben te veel zoete wijn gehad! Maar Kefa [Petrus] stond met de elven op, en hij verhief zijn stem en sprak hen toe: Gij Joden en allen, die te Jeruzalem woonachtig zijt, dit zij u bekend en neemt mijn woorden ter ore...” - Nu volgde een lange toespraak waarin hij de blijde boodschap aan de menigte verkondigde en hier lezen wij het resultaat: “Zij dan, die zijn woord aanvaardden, lieten zich onderdompelen en op die dag werden ongeveer drieduizend zielen toegevoegd. En zij bleven volharden bij het onderwijs van de Sh’lichim [apostelen] en de gemeenschap, het breken van het brood en de T’filot [gebeden]. En er kwam vrees over alle ziel en vele wonderen en tekenen geschiedden door de Sh’lichim [apostelen].” (מִפְעֻלֹת Mif’alot [Handelingen] 2:1-14 en 41-43).

Vraag 1: Wat verstaat men onder het “spreken in nieuwe talen”?

In deze beschrijving van de gebeurtenissen tijdens de viering van het wekenfeest kunnen wij heel duidelijk zien wat de gave van het spreken in nieuwe talen precies inhoudt: het was een groot wonder dat de door Yeshua gezonden plotseling, zonder aangeleerde taalkennis, opeens allerlei vreemde talen gingen spreken! Het waren echt geen geheime boodschappen zoals bij het oppervlakkig lezen van 1 Korinthiërs 14:2 helaas gesuggereerd wordt, want de aanwezige pelgrims uit alle delen van de toenmalige wereld konden elk woord verstaan dat ze zeiden, want zij hoorden hen namelijk allemaal in hun eigen moedertaal spreken. De apostelen hadden deze talen niet geleerd en dat kunnen wij o.a. afleiden uit Handelingen 4:13, waar wij lezen dat zij ongeletterde en eenvoudige mensen waren. Maar dit blijkt ook reeds door de beschrijvingen in de vier evangeliën. Eigenlijk is het ook heel logisch dat zij deze talen van tevoren niet geleerd hadden, want anders zou het immers geen gave zijn! En dat het inderdaad een gave is blijkt uit Handelingen 2:4, waar duidelijk staat: *“En zij werden allen vervuld met Ruach haQodesh [de heilige Geest] en begonnen met andere talen te spreken, zoals de Ruach [Geest] het hun gaf uit te spreken!”*

Vraag 2: Aan wie is de gave van het “spreken in nieuwe talen” gegeven?

U moet maar proberen om zich eens in deze situatie te verplaatsen. In gehoorzaamheid aan het gebod van Adonai kwamen honderdduizenden Joodse pelgrims uit alle landen van de toenmalige bekende wereld naar Jeruzalem om daar Shavu’ot [het wekenfeest] te vieren. Ik weet niet of u wel eens op het journaal beelden hebt gezien van de jaarlijkse pelgrimstocht naar Mekka, maar zo ongeveer moet het ook toen in Jeruzalem zijn geweest. Soortgelijke taferelen met een drukte van jewelste en een onbeschrijflijke herrie! Kunt u zich voorstellen dat Kefa [Petrus] onder deze omstandigheden in het openbaar zonder microfoon en zonder sterke geluidsboxen deze grote mensenmassa heeft kunnen toespreken? In die drukte en bij dit lawaai zou geen mens hem hebben kunnen horen, laat staan of ze überhaupt naar zo een ongeletterde eenvoudige visser uit het achtergebleven Galilea zouden hebben geluisterd. Daar was een wonder voor nodig! De tekengave van het spreken in nieuwe talen door de uitstorting van Ruach haQodesh [de Heilige Geest] heeft daarom hun belangstelling gewekt en hen voldoende nieuwsgierig gemaakt om rustig te luisteren naar datgene wat nu gezegd zou worden. Als gevolg van deze prachtige prediking kwamen 3000 mensen tot geloof en zij lieten zich onderdompelen. Maar dacht u nu echt dat alle 3000 nieuwe gelovigen nu zelf ook in nieuwe talen gingen spreken en zieken genazen? In vers 38 staat weliswaar dat allen die zich lieten onderdompelen de gave van Ruach haQodesh zouden ontvangen, dat wel, maar dat zijn niet de tekengaven die Yeshua uitsluitend aan zijn gezonden beloofde. Daarom lezen wij in vers 43: *“Vele wonderen en tekenen geschiedden door de Sh’lichim [apostelen].”* Dus door de gezonden, de zendelingen, en niet door de gelovigen in het algemeen! En ook iets verderop, in hoofdstuk 5, vers 12 lezen wij opnieuw: *“En door de handen van de Sh’lichim [apostelen] geschiedden vele tekenen en wonderen onder het volk!”* - Dus weer door de handen van de gezonden, de zendelingen, niet door de handen van de gelovigen in het algemeen. Yeshua heeft de eerste apostelen opgedragen het evangelie te prediken aan alle volken, dat was bijna 2000 jaar geleden een onoverkomelijke moeilijkheid. Hoe zouden deze eenvoudige mensen zich de verschillende talen eigen maken, zodat zij tot alle volken verstaanbaar konden spreken? Het zou alleen al het werk van een mensenleven zijn geweest om vreemde talen te leren, nog afgezien van het feit dat dit om financiële redenen een onmogelijke zaak was. Als teken, dat zij door Adonai gezonden werden en om in die behoefte te voorzien gaf Hij hen daarom de bekwaamheid om in de talen van de doelgroep te prediken. Ik wil derhalve nogmaals

benadrukken dat de tekengaven, waaronder het spreken in talen, niet aan alle gelovigen zijn gegeven, maar uitsluitend aan de gezondenen, de zendingen, die in het Grieks apostelen worden genoemd. Daarom omschrijft de Bijbel in 2 Korinthiërs 12:12 deze tekengaven die Yeshua bij de zendingsofdracht heeft beloofd als *“kentekenen van een apostel”*, in het Grieks σημεια του αποστολου sēmeia tou apostolou, dus als kentekenen van een zending: *“De tekenen van een apostel zijn bij u verricht met alle volharding, door tekenen, wonderen en krachten!”* Zowel de Statenvertaling alsook de Luthervertaling spreken over *“merktekenen van een apostel”*, maar de Leidse Vertaling zegt het eigenlijk nog duidelijker: *“Alles toch waaraan een apostel herkend wordt is onder u met groot geduld volbracht, met wonderen, tekenen en krachten!”* De merktekenen van een apostel, waaronder het spreken in talen, zijn de tekenen waaraan men een ware zending, een door Adonai gezondene, kan herkennen, want waar een echte zending werkt, doet G'd wonderen, tekenen en krachten! Dat was reeds zo bij Moshe en vele andere gezondenen die wij uit de TeNaCH [het z.g. Oude Testament] kennen en dat was ook zo bij de gezondenen waarover wij in B'rit haChadasha [het Nieuwe Testament] lezen en dat is nog steeds zo bij de gezondenen die vandaag gehoorzaam zijn aan de zendingsofdracht en de Tora, maar de tekengaven zijn niet bedoeld voor iedere individuele gelovige en het is zeker niet een bewijs voor de ‘doop in de Heilige Geest’, zoals in charismatische kringen wordt geleerd.

Vraag 3: Wat is het doel van het “spreken in nieuwe talen”?

Het is een tekengave! Maar allereerst was er een ander teken nodig om de apostelen zelf te overtuigen en in hun geloof te bevestigen, want ook de profeten zagen vanouds hun eerste zending bevestigd door tekenen opdat gans Israëel hen als geroepene en bevestigde profeten zou kennen. Het teken, dat aan de Sh'lichim [apostelen] gegeven werd was vuur, want op dit wekenfeest vierden zij de gedachtenis aan de wetgeving op den berg Sinaï, en evenals die in vuur werd gegeven, zo is het ook met Ruach haQodesh [de Heilige Geest]. Dit vuur verscheen in verdeelde tongen en ik geloof dat het geen toeval is dat hiervoor in het Grieks het zelfde woord gebruikt wordt als voor de verschillende talen die zij hierna zouden spraken. Volgens Sha'ul [Paulus] is het spreken in talen een teken voor de Joden, en met name voor de ongelovigen onder hen (1 Kor 1:22 en 14:22), maar van al die duizenden Joden die uit de hele wereld naar Jeruzalem zijn gekomen om daar het wekenfeest te vieren kan echter niet bepaald gezegd worden dat ze ongelovig waren, want anders zouden ze wel thuis gebleven zijn. Maar zij gehoorzaamden Adonai en brachten hun eerstelingen naar de tempel. En daar, midden in de heilige stad, hoorden zij de mensen van het platteland, die normaal gesproken niets anders dan Aramees spraken, allen in de talen spreken van de pelgrims, waar ze ook vandaan zijn gekomen. De mensen die getuigen waren van dit tekenwonder verbaasden zich, waren buiten zichzelf van verwondering en waren geheel met de zaak verlegen, want een ieder hoorde hen namelijk in zijn eigen taal spreken. Daardoor beseften ze dat er iets bovennatuurlijks aan de hand was. Dat er een wonder, een teken, plaats had. Bedenk dat dit Joden waren die vlak daarvoor nog Yeshua verworpen hadden. In die zin waren ze ongelovig. Wat hier gebeurde was ongehoord en verontrustend! Hun verbazing was des te groter, daar zij wisten, dat de sprekers Galileërs waren en die stonden er niet bepaald om bekend, dat zij geletterd waren. Dit was menselijk gesproken onmogelijk en daarom moest dit wel een g'ddelijk wonder zijn, en dat was het ook! Het was een teken voor de Joden, dat Yeshua daadwerkelijk de Mashiaach is, van wie velen van deze mensen ruim 50 dagen eerder, toen zij de vorige pelgrimsreis naar Jeruzalem maakten, nog riepen: *“Kruisig Hem!”* Helaas begrepen de meeste Joden dit teken toen niet en blijkbaar begrijpen veel christenen het evenmin. Want er is ongelooflijk veel misverstand over dat spreken in vreemde talen en men heeft het zelfs over een ‘tongentaal’, wat in het Grieks een onmogelijke constructie is. Maar dat teken voor Israëel werkt nog steeds door, want tot op heden wordt niet alleen in het Hebreeuws, maar ook in talloze talen van de heidenen de B'sora Tova [het Goede Nieuws] van Yeshua in de wereld uitgedragen. Er waren duizenden en nog eens duizenden Joden bijeen, want het was Chag haShavu'ot [het wekenfeest], één van de drie Mo'adim [feesten], waarop zij volgens de Tora naar het heiligdom moesten gaan. En uiterekend op die feestdag gebeurde het, dat de volgelingen van Yeshua in allerlei vreemde talen van de grote werken G'ds gingen spreken! Midden in de heilige stad en juist op één van de belangrijkste feesten voor de Joden werden talen van vreemden, van de heidenen, gebruikt in de directe nabijheid van het heiligdom! Een ongehoorde en zeer ongewone gebeurtenis!

Mocht er überhaupt in talen van de heidenen van de grote werken G'ds gesproken worden? Had Adonai niet alle eeuwen door de taal van Israël gebruikt? En nu werden opeens tientallen talen der heidenen gehoord! Talen van de onreine heidenen om over de Allerhoogste te spreken? Dat was nagenoeg heiligschennis! Het Hebreeuws was immers vanouds de taal van de Schriften en van de G'dsopenbaring! Alle religieuze handelingen vonden binnen het Jodendom vanzelfsprekend in de heilige taal plaats, en het was daarom ondenkbaar om een sjoeldienst met de Tora-lezing in één van de onreine heidense talen te houden. Een B'racha [zegenspreuk] zeg je gewoon in het Hebreeuws, maar zeker niet in het Grieks of een andere taal. Men kan het misschien wel vertalen, maar de sjoeldienst zelf met alle lezingen, B'rachot en T'filot moet in het Hebreeuws. Dit probleem lijkt een beetje op de problematiek in de rooms-katholieke kerk, die lange tijd alle kerkdiensten, gebeden, gezangen en schriftlezingen volledig in de Latijnse taal hield en het als oneerbiedig en onaanvaardbaar betrachtte, om dit in de betreffende landstalen te doen. Inmiddels is daar verandering in gekomen. Nu wil ik daar niet mee zeggen dat hetzelfde ook van toepassing is op de Joodse eredienst, want het feit dat Ruach haQodesh de Sh'lichim [apostelen] in verschillende talen liet spreken betekent niet dat Adonai het Hebreeuws als heilige taal opzij heeft geschoven en vervangen, zoals vaak gesuggereerd wordt, maar is slechts bedoeld als teken dat Hijzelf deze mannen uit Galilea heeft gezonden evenals Hij ook door tekenen bevestigde dat Hij Moshe destijds gezonden had. Er waren ook Israëlieten, die de verschillende talen niet kenden en dus niet verstonden wat gezegd werd. Zij reageerden spottend, en zeiden, dat de sprekers te veel zoete Qidush-wijn hebben gedronken. Het teken werkte dus alleen bij hen, die één of meerdere van de gesproken talen kenden. Dit zinnetje wordt overigens vaak gebruikt door charismatische christenen om daarmee te 'bewijzen', dat de apostelen niet in verstaanbare talen, maar in een onverstaanbaar gebrabbel hadden gesproken, want werkelijke talen zouden immers geen aanleiding kunnen geven tot spot. Maar zij zien dan blijkbaar over het hoofd, dat in de verzen 5 tot 12 wordt gesproken over Joden uit de diaspora, die hen hoorden spreken in hun eigen taal en die niet gespot hebben, maar buiten zichzelf waren van verwondering; terwijl slechts de bewuste vers 13 spreekt over 'anderen', in het Grieks *ετεροι* heteroi, namelijk anderssoortigen, vermoedelijk Joden uit Jeruzalem, Judea en Galilea, die blijkbaar geen van die buitenlandse talen verstonden en om die reden begonnen te spotten. Aan hen ging dus het talenwonder klaarblijkelijk voorbij, maar als men dus goed let op de gebruikte woorden en de hele context, dan vervalt dit argument voor een vermeende brabbeltaal uiteraard. Toch was ook voor deze Joden dit teken bedoeld, want ook al verstonden zij de apostelen niet, dan hadden ze toch evengoed kunnen begrijpen dat hier iets bovennatuurlijks gebeurde en dat dit het werk van Adonai was.

Vraag 4: Tot wie "spreekt men in nieuwe talen"?

Zoals ik reeds eerder heb uitgelegd, heeft de bijbelse glossolalie twee doelen: enerzijds is het een teken voor de ongelovige Joden, dat degenen die deze gave bezitten door Adonai zelf gezonden zijn, en anderzijds is deze gave een prachtig hulpmiddel voor het uitvoeren van de zendingsopdracht onder volken wiens taal men niet beheerst. Om deze reden is het antwoord op de vraag tot wie men in nieuwe talen spreekt afhankelijk van het doel. Op het zendingsveld onder heidense volkeren lijkt het wel duidelijk dat men gebruik maakt van deze gave om aan hen het evangelie te verkondigen, maar bij het gebruik als teken voor de ongelovige Joden spreekt men tot G'd, want in Handelingen 2:11 zeggen de mensen in Jeruzalem: *Wij horen hen in onze eigen taal van de grote daden G'ds spreken!*" Hier gebruiken de apostelen de talengave duidelijk voor de lofprijs! Zij loofden de Eeuwige en maakten Hem groot! Zo moeten wij ook 1 Korinthiërs 14:2 zien, namelijk als lofprijs: *"Want wie in een (vreemde) taal spreekt, spreekt niet tot mensen, maar tot G'd, want niemand verstaat het!"* Het zou best nog wel eens kunnen dat Adonai in Korinthe juist het Hebreeuws als talengave gebruikt als teken voor de Griekstalige Joden, die het weliswaar niet verstaan, maar wel als de heilige taal herkennen. In dat geval is een aan Adonai gerichte lofprijs in het Hebreeuws zeer legitiem en dat zou tevens een verklaring kunnen zijn voor vers 16 in het zelfde hoofdstuk: *"Indien gij een B'racha [zegen] uitspreekt met uw geest, hoe zal iemand, die als toehoorder aanwezig is, op uw dankzegging zijn amen spreken? Hij weet immers niet wat gij zegt!"* Het gebruik van de talengave als lofprijs komen wij eveneens in Handelingen 10:45-46 tegen bij de bekering van Cornelius en zijn huis: *"En al de gelovigen uit de B'rit Mila [besnijdenis], die met Kefa [Petrus] waren medegekomen,*

stonden verbaasd, dat de gave van Ruach haQodesh [de Heilige Geest] ook over de Goyim [heidenen] was uitgestort, want zij hoorden hen spreken in talen en G'd grootmaken!"

Vraag 5: Welke talen worden met deze tekengave bedoeld?

Werd er bij het wonder tijdens Shavuot [Pinksteren] anders dan in vreemde talen gesproken? Hoorden de pelgrims in Jeruzalem bij de volgelingen van Yeshua een reeks woorden zonder redelijke samenhang of zelfs het uitstoten van ongearticuleerde klanken? Nee dus! Door de apostelen werden de grote werken G'ds in allerlei heidense talen verkondigd, dus bestaande menselijke talen, geen onverstaanbaar gebrabbel en geen zogenaamde hemelse taal, want Lucas laat ons nadrukkelijk weten, dat er in gewone talen van de volken gesproken werd, verstaanbaar voor wie de taal beheerste. Vergissing was uitgesloten, want de talen werden herkend door de Joden, die in de landen woonden, waar die talen de volkstaal waren. En in vers 11 ervaren wij zelfs de inhoud van datgene wat ze zeiden: ze vertelden van de grote daden van Adonai! Maar alhoewel bijbelse glossolalie aanwijsbaar echte bestaande menselijke talen omvatte, wordt er desondanks vandaag de dag klaarblijkelijk een andere soort glossolalie in charismatische kringen gehandhaafd, een soort brabbeltaal. Maar deze soort is verre van bijbels, want dit gebrabbel is een extatische uiting in onverstaanbare klanken en er is dus geen sprake van echt bestaande talen. Het wordt echter niet alleen onder de charismatische christenen gevonden, maar ook in occulte kringen en omdat dit gebrabbel dus ook bestaat buiten de gemeente van Adonai, kan deze "tongentaal" dus niet de bijbelse gave van talen zijn. Dezelfde geestelijke macht die al vele eeuwen lang de mensen in de valse religies misleidt, misleidt derhalve ook de christenen binnen de charismatische beweging, waar men deze praktijken tegenkomt. Zeg eens eerlijk: als dit gebrabbel daadwerkelijk de bijbelse gave van het spreken in talen zou zijn zoals de charismatici beweren, waarom zou Adonai deze gave dan ook aan de volgelingen van heidense religies en culten geven? Natuurlijk zult u nu wel zeggen dat G'ds tegenstander de grote na-aper is en dat hij de bijbelse glossolalie buiten de gemeente heeft geïmiteerd. Normaal zou dit argument wel kunnen kloppen, maar in dit geval gaat het echt niet op, want de occulte brabbeltaal is geen imitatie van het charismatische "spreken in tongen". Het is veelmeer andersom, want dit gebrabbel bestond namelijk in de heidense religies reeds lang voordat het de christelijke kerken is binnengeslopen. Het betreft een heel oud fenomeen dat met name in de Griekse wereld, waarin het christendom een belangrijke voedingsbodem vond, van groot belang was. Dit verschijnsel, waarbij een medium geluiden ging uiten zonder ze zelf te begrijpen, ging meestal gepaard met in-trance-zijn. Dit extatische gebrabbel werd uiteraard geïnspireerd door een andere geest dan de geest van dit medium en daarom was deze spirituele ervaring ontoegankelijk voor het verstand van degene die het uitvoerde. Een andere persoon kon echter wel "de interpretatie" ontvangen van het door de eerste persoon geuite gebrabbel. Wij komen dit verschijnsel reeds in TeNaCH [het z.g. Oude Testament] tegen, want in de Tora wordt deze praktijk nadrukkelijk verboden: *"Onder u zal er niemand worden aangetroffen, die zijn zoon of zijn dochter door het vuur doet gaan, die waarzeggerij pleegt, geen wichelaar, uitlegger van voortekenen, of tovenaer, geen bezweerder, niemand, die de geest van een dode of een waarzeggende geest ondervraagt of die de doden raadpleegt. Want ieder die deze dingen doet, is Adonai een gruwel."* (דברים Devarim [Deuteronomium] 18:10-12). De gebruikte woorden in de Griekse versie van de TeNaCH, de Septuaginta, zijn: *μαντευομενος* Manteuomenos, dat is degene die het orakel uitspreekt door middel van gebrabbel, en *μαντειαν κληδονιζομενος* Manteian Klēdonizomenos, dat is degene die het orakel interpreteert. Orakel komt overigens van het Latijnse woord *Oraculum* en dat betekent hetzelfde als het Griekse woord *μαντειον* Manteion, en dat komt weer van *μαντεια* Manteia [waarzeggerij]. Een ziener of waarzegger was een *μαντις* Mantis en een zieneres of waarzegster een *μαντισσα* Mantissa. Gezien het belang van de Griekse denkwereld bij de ontwikkeling van het christendom, dat zich geleidelijk van het Jodendom heeft verwijderd, wil ik in deze bijbelstudie niet alleen aandacht besteden aan de Griekse taal en cultuur, maar ook aan de Griekse mythologie. Dat het gebrabbel en de vertolking van dit gebrabbel niet verward mag worden met de gave van het spreken in talen en de vertolking van het spreken in talen, blijkt reeds uit het verschil in de gebruikte Griekse benamingen voor deze beide verschijnselen. Het Griekse woord voor orakelspreuk is *χρημος* Chrēsmos. De Grieken konden het fenomeen van die extatische uiting in onverstaanbare klanken met diverse woorden beschrijven zoals o.a. *χρηστηρια* Chrēstēria en *μαντεια* Manteia, maar om de bewuste geestesgave mee aan te

duiden gebruikte Sha'ul [Paulus] daarentegen geen van al deze woorden, maar hij had het over γλωσση λαλειν Glössēi lalein [met een taal spreken], γλωσσais λαλων Glössais lalōn [met talen sprekende] en γλωσσais λαλουσιν Glössais lalousin [zij spreken met talen]. Maar nooit werd het woord γλωσσα Glössā, hetgeen zowel taal alsook het spraakorgaan tong betekent, gebruikt om te verwijzen naar onverstaanbaar extatisch gebrabbel. Als dit wel de bedoeling had moeten zijn en dit inderdaad de zogenaamde “tongentaal” geweest zou zijn, waarom werd dan zowel in Marcus alsook in het boek Handelingen en in de brief aan de Korinthiërs consequent het woord γλωσσα Glössā gebruikt, terwijl men toch ook beschikte over meerdere specifieke Griekse woorden voor deze brabbeltaal? Maar al te vaak heb ik charismatische christenen horen zeggen dat dit gedaan zou zijn om het onderscheid duidelijk zichtbaar te maken tussen de door G'd geïnspireerde “tongentaal” en de door demonen geïnspireerde “tongentaal”. Maar dat antwoord slaat natuurlijk nergens op, want Sha'ul [Paulus] had er namelijk ook geen enkele moeite mee om het woord προφητης Prophētēs te gebruiken om te verwijzen naar de נביאיִם N'vi'im, die de woorden van Adonai doorgaven, terwijl προφητης Prophētēs juist verwees naar diegenen die in de heidense tempels de orakels te vertolkten. Dit woord is later ook binnen het christendom zodanig ingeburgerd, dat niemand er meer bij stil staat, dat een “profeet” eigenlijk een occult medium was, want ook in de Nederlandse bijbelvertalingen geniet het van oorsprong Griekse woord profeet de voorkeur tegenover het Hebreeuwse woord נביא Navi. Het orakel was erg bekend en populair in de Griekse oudheid. De beroemdste mediums waren waarschijnlijk Daphne, de Pythia van Delphi, en de Sybillen. Sha'ul haShaliach [de apostel Paulus] en zijn begeleiders zullen tijdens hun zendingsreizen door Griekenland ongetwijfeld herhaaldelijk met de orakelcultus geconfronteerd zijn geweest. Ook toen ikzelf met mijn gezin op vakantie in Griekenland was, stond als onderdeel van onze rondreis door klassiek Peloponnesos een bezoek aan de tempel van Apollo in Delphi op ons programma. Daar hoorden wij van onze gids de legende, die deels op fantasie en deels op historische feiten berust. In de oude Griekse stad Delphi, die op de zuidhelling van het prachtige en indrukwekkende Parnassos-gebergte ligt, zetelde een orakel dat volgens de overleveringen door middel van een extatische brabbeltaal voorspellingen deed, die afkomstig waren uit een spleet in de aarde die wonderlijke gassen produceerde. De Grieken geloofden dat het de adem van Apollo was die achter de spleet verborgen zat. Reeds lang daarvoor kenden herders die hun kuddes lieten grazen bij de berg Parnassos, deze mysterieuze plek al, waar een eigenaardige, weëig zoete geur hing en die volgens hen door de reuzenslang Python bewaakt werd. Apollo kreeg als geboortegeschenk een pijl en boog van zijn halfbroer Hephaistos. Hiermee doodde hij in Delphi, toen hij 5 dagen oud was, de slang Python en om deze reden is de bijnaam van Apollo ook Pythios. Hera had Python op zijn moeder, Leto, afgestuurd, omdat ze wraak wilde nemen op haar man Zeus, die een liefdesavontuurtje met Leto had gehad waardoor deze zwanger was geraakt. Vanaf het moment dat Apollo Python doodde was het orakel in Delphi van hem. Uit deze spleet in de rotsen stegen in bepaalde tijden van het jaar mysterieuze gassen op. Struiken produceerden er nooit bloemen en bladeren vielen al in de lente af. Schapen die in de buurt kwamen van deze spleet in de aarde, begonnen vreemd rond te springen. Een herder die er op een dag wat rondsnuffelde, begon te schudden en kreeg opeens het gevoel dat hij zweefde en voor een moment dacht hij zelfs dat hij alwetend was. Omdat de bevolking ervan overtuigd was dat Apollo hier achter zat, bouwden zij hem ter ere in de zesde eeuw voor Christus boven de spleet een tempel met een kelderkamertje, het Adyton, dat was de heiligste plaats van de tempel. Een mooie, bovennatuurlijk begaafde jonge vrouw werd er als de Pythia [de orakelvrouw], aangesteld. Zij werd Pythia genoemd vanwege de Python die aan dit orakel was verbonden. Een Pythia bleef nooit lang. De giftige gassen die uit de spleet omhoog kwamen beschadigden haar longen, en dan werd ze naar de bergen gestuurd om daar te sterven. Meestal werd reeds van te voren een nieuwe priesteres uitgezocht. De Pythia werd in het begin gekozen onder de jonge vrouwen uit Delphi. Maar later, toen de priester er zeker van wilde zijn dat de Pythia deugdzaam was werd ze onder de vrouwen van boven de 50 gekozen. Op bepaalde dagen ging deze orakelvrouw in het kamertje zitten op een driehoek en begon dan in trance brabbeltaal uit te slaan en de priesters van de tempel interpreteerden de klanken en vertaalden ze in voorspellingen. Op de plek waar het gas naar bovenkwam, plaatsten de oude Grieken een steen in de vorm van een navel, de Omphalos. Daarmee gaven ze aan dat ze Delphi als het middelpunt van de wereld beschouwden, want volgens de legende liet Zeus twee adelaars uitvliegen van de twee

uiteinden van de wereld. Hun paden kruisten boven Delphi en daarmee was vastgesteld dat dit het middelpunt van de aarde was, ofwel de navel van de aarde. Als de Pythia de Omphalos, de navelsteen weghaalde, hoopte het gas zich in haar kleine kamertje op en raakte zij ervan in vervoering, waardoor ze extatische vreemde klanken ging uiten die zonder meer vergelijkbaar zijn met de brabbeltaal die wij in hedendaagse charismatische kringen tegenkomen. Vandaar dat ik dit verhaal ook in deze bijbelstudie heb opgenomen. Deze onsamenhangende klanken van de Pythia werden door de priesters, in het Grieks προφητης Prophētēs [profeten] genaamd, vertolkt, vaak in verzen. Volgens de oude overleveringen gebeurde dit slechts één keer per maand, namelijk op de zevende dag, en tot op heden blijft het voor velen een raadsel hoe het komt dat het orakel altijd voorspellingen deed die uitkwamen, zoals zelfs grote schrijvers als Homerus en Herodotus getuigden. De meest voor de hand liggende antwoord is, dat de Prophētai het gebrabbel van de Pythia zodanig vertolkten, dat die meestal voor meer dan een uitleg vatbaar was. Een bekend voorbeeld van een dergelijk orakel vinden wij bij de vraag van een veldheer: “Hoe liggen mijn kansen voor de komende veldslag?” Het antwoord luidde: “Overwinnen zult gij niet sterven in de strijd”. De betekenis van deze zin ligt er maar aan waar je de komma zet. Ook al waren de adviezen van de Pythia vaak zo duister dat men er meestal alle kanten mee uit kon, toch waren de Grieken er vast van overtuigd dat door middel van dit orakel niemand anders dan Apollo, de god van het licht, de schone kunsten en de voorspellingen, tot de mensen sprak. Daarom ondernam men geen grote reis of nam men geen belangrijke beslissing zonder eerst het orakel te raadplegen. In de antwoorden kwamen meestal twee belangrijke Apollinische kenmerken, het extatische gebrabbel van de profetie en het reinigingsaspect, tot uiting. Het derde kenmerk, de innerlijke en uiterlijke ordening, kwam tot uiting in de opschriften op de tempel, zoals “ken u zelf” en “niets te veel”. Nog in de tijd dat Sha’ul [Paulus] Griekenland bezocht en daar de eerste gemeenten stichtte, was de invloed van het orakel van Delphi merkbaar door heel Griekenland, en ook in Korinthe was de brabbeltaal van de Pythia en van de Sybillen nog steeds bekend. Vandaar dat Sha’ul drie hoofdstukken van zijn brief aan de Korintheïers moest besteden om duidelijk te maken dat zij daar bijzonder zorgvuldig moesten omgaan met de gave van het spreken in talen, want deze bijbelse glossolalie kon door onkunde en verkeerd gebruik makkelijk verward worden met de occulte mantia van de Grieken. We zagen reeds door de context dat de betekenis van het Griekse woord γλωσσα Glōssa in dit geval niet ‘tongen’ maar ‘talen’ is. Dus waar in de NBG-vertaling dan ook het woord ‘tongen’ gevonden wordt in verband met deze tekengave, dan betekent het altijd een echt bestaande taal. Dit is heel belangrijk om te onthouden, want de meesten van hen die tegenwoordig beweren ‘in tongen’ te spreken, spreken namelijk geen bestaande talen, maar dat soort gebrabbel, waarover wij zojuist in het verhaal van Delphi hebben gelezen! Maar omdat ook zij niet om Handelingen 2 heen kunnen beweren zij dat de Heilige Geest twee verschillende talengaven zou hebben gegeven. De ene zou inderdaad werkelijke menselijke talen omvatten, maar de andere zou volgens hen wel een ‘extatische uiting’ zijn, dus de eerder genoemde brabbeltaal. Daarom zeggen zij dat de talengave van Handelingen 2 zou verschillen van die in 1 Korintheïers 14. Deze verkeerde gedachtegang is namelijk ontstaan, omdat de Bijbel in 1 Korintheïers 14:5 zegt dat de talen uitgelegd moeten worden, terwijl in Handelingen 2 daarentegen de talen niet uitgelegd werden. Betekent dit dat er twee soorten talengaven zijn? Volgens mij niet! Het antwoord is vrij simpel. Zoals ik bij vraag 1 reeds heb uitgelegd, waren de apostelen, die in vreemde talen spraken, door Adonai bovennatuurlijk gezegend om talen te spreken die zij normaliter niet beheersten. Zo is het ook in den Korinthebrief. De personen, die in vreemde talen spraken, wisten dus niet wat zij zeiden, tenzij Adonai hen de gave van uitleg had gegeven. En waarom werden de talen in Handelingen 2 dan niet uitgelegd? Heel eenvoudig! Er waren immers mensen uit alle volken die onder de hemel zijn aanwezig en ieder hoorde de boodschap in zijn eigen taal en daarom was er dus geen verdere uitleg nodig! Voor wat mij betreft is het derhalve duidelijk, dat er in Handelingen 2 en 1 Korintheïers 14 sprake is van één en dezelfde gave, namelijk het spreken in bestaande, maar voor hen onbekende talen door Ruach haQodesh [de Heilige Geest].

Vraag 6: Bestaat er een beperking op het “spreken in nieuwe talen”?

Jazeker! Allereerst blijft deze gave beperkt tot de tora-getrouwe gelovigen die actief zending bedrijven, maar in de later volgende studie over 1 Korintheïers 14 zal ik nog een aantal zeer belangrijke beperkingen met u doornemen.

Vraag 7: Is het “spreken in nieuwe talen” nog voor vandaag?

Ja en nee! Ik geloof dat dit incidenteel in bepaalde situaties nog steeds gebeurt, met name op het zendingsveld, maar dan meer in de zin van een stuk toerusting om het zendingswerk te ondersteunen. Er zijn gevallen bekend dat zendingen in talen van natuurvölker, die tot dan toe niet bekend waren het evangelie konden verkondigen. Daar geloof ik heilig in, maar als tekengave is het spreken in talen die men van te voren niet geleerd heeft, grotendeels verdwenen omdat men dat in de huidige digitale maatschappij niet meer als een groot wonder en teken ervaart. Tegenwoordig kijkt er niemand meer vreemd van op als een boer uit een afgelegen landelijk gebied een exotische taal blijkt te beheersen, want wij leven immers in het tijdperk van online-taalinstututen en je maatschappelijke afkomst zegt niets meer over je opleidingsniveau. In bijbelse tijden was dat anders. Het feit dat het als een groot wonder en teken werd ervaren dat ongeletterde vissers uit Galilea opeens diverse talen spraken, kon door Adonai gebruikt worden om de apostelen daarmee te legitimeren als door Hem gezonden. Dit doel van deze tekengave is heden grotendeels vervaagd en overbodig geworden en daarom moeten wij alle huidige zogenaamde wonderen en tekenen bijzonder waakzaam bejegenen en alles te toetsen aan het Woord!

Handelingen 10:44-48 en 11:1-4, 15-18

Het tekenkarakter van de talengave wordt nog duidelijker bij het tweede in Handelingen vermelde talenwonder. In hoofdstuk 10 wordt de bekering van Cornelius en zijn hele huis beschreven. Cornelius was een Romeinse Centurio en dus een heiden. Door middel van een visioen werd Kefa [Petrus] erop voorbereid om naar deze niet-jood te gaan. U moet daarbij in gedachten houden dat de Romeinen de bezetters en dus de vijanden van Israël waren en elk contact met een officier van het bezettingsleger kon derhalve door andere Joden worden uitgelegd als collaboratie. Bovendien werden de heidenen ook vanuit de Tora als onrein beschouwd en vermeden de Joden ook om religieuze redenen elke omgang met niet-joden, die boven het strikt noodzakelijke uitging. Het was dus voor Kefa [Petrus] een hele stap om dit te doen, maar hij werd door Adonai nadrukkelijk aangewezen om naar deze Romeinse officier te gaan. Hij predikte hem en zijn huis het evangelie en: *“Terwijl Kefa [Petrus] deze woorden nog sprak, viel Ruach haQodesh [de Heilige Geest] op allen, die het woord hoorden. En al de gelovigen uit de B’rit Mila [besnijdenis], die met Kefa [Petrus] waren medegekomen, stonden verbaasd, dat de gave van Ruach haQodesh [de Heilige Geest] ook over de Goyim [heidenen] was uitgestort, want zij hoorden hen spreken in talen en G’d grootmaken. Toen merkte Kefa [Petrus] op: Zou iemand het water kunnen weren, om dezen onder te dompelen, die evenals wij Ruach haQodesh [de Heilige Geest] hebben ontvangen? En hij beval hen onder te dompelen in de naam van Yeshua haMashiach [Jezus Christus]. De Sh’lichim [apostelen] nu en de broeders in Judea hoorden, dat ook de Goyim [heidenen] het woord G’d’s aangenomen hadden. En toen Kefa [Petrus] naar Jeruzalem gegaan was, verschilden zij, die uit de B’rit Mila [besnijdenis] waren, met hem van mening, en zij zeiden: Gij zijt binnengegaan bij onbesnedenen en hebt met hen gegeten. Maar Kefa [Petrus] begon hun alles in geregelde orde uiteen te zetten en zeide: Toen ik begonnen was te spreken, viel Ruach haQodesh [de Heilige Geest] op hen, evenals in het begin ook op ons. En ik herinnerde mij het woord van Adonai, hoe Hij zeide: Yochanan [Johannes] deed de T’vila [onderdompeling] met water, maar gij zult met Ruach haQodesh [de Heilige Geest] ondergedompeld worden. Indien nu G’d hun op volkomen gelijke wijze als ons de gave heeft gegeven op het geloof in Yeshua haMashiach, hoe zou ik dan bij machte geweest zijn G’d tegen te houden? En toen zij dit gehoord hadden, kwamen zij tot rust en verheerlijkten G’d, zeggende: Zo heeft dan G’d ook de Goyim [heidenen] de bekering ten leven geschonken.”* – Cornelius was ongetwijfeld al een bekeerde man met een goed hart, voordat Kefa [Petrus] tot hem kwam, want Hij geloofde in de G’d van Israël en gaf Tz’daqa [aalmoezen], maar hem ontbrak nog de kennis van het volbrachte werk van Yeshua en daarom verkondigde Kefa aan Cornelius en zijn huis, dat een ieder die in Hem gelooft, het eeuwig leven krijgt en vergeving van zonden ontvangt door Zijn Naam. Deze Romeinen namen dit in geloof aan, en terstond viel Ruach haQodesh [de Heilige Geest] op hen allen en men hoorde ze nu in talen spreken en Adonai verhogen. In mijn vorige bijbelstudie heb ik reeds aangetoond, dat de glossolalie op de eerste plaats een teken is voor ongelovige Joden, maar hier lezen wij, dat Adonai de gave om in nieuwe talen te spreken niet alleen aan Joodse gelovigen gegeven heeft,

maar dat zelfs ook de Romeinse hoofdman Cornelius en de zijnen nadat zij tot geloof kwamen en Ruach haQodesh [de Heilige Geest] ontvangen hadden, als bewijs daarvan toen ook in talen spraken. Nu mogen wij echter hieruit niet de voorbarige conclusie trekken dat de talengave *altijd* een hoorbaar bewijs zou zijn voor de doop in de Heilige Geest, zoals de charismatische beweging beweert, want er zijn voldoende teksten te vinden waaruit het tegendeel blijkt. Maar in dit specifieke geval was het wel erg duidelijk waarom Ruach haQodesh die gave gaf, want behalve Kefa [Petrus] had nog niet iedereen begrepen, dat er bij Adonai geen aanzien des persoons is. Om aan de Joodse gelovigen, die met hem samen gekomen waren, te laten zien, dat de Eeuwige ook aan Goyim [heidenen] de bekering ten leven geschonken had, gaf Hij deze Romeinen de gave om in vreemde talen te spreken, hetzelfde als Hij tijdens Chag haShavu'ot [het Pinksterfeest] eerst bij de Joden heeft gedaan. Daardoor kon geen messiasbelijdende Jood er meer aan twijfelen dat haShem ook de gelovigen uit de volken wilde aannemen. Sha'ul [Paulus] schreef later, dat de Joden om een teken vragen en hij schreef ook, dat de talengave op de eerste plaats een teken voor de ongelovigen is en daarom was het spreken in talen tijdens Shavuot [Pinksteren] een *teken voor ongelovige Joden*. Maar in het geval van Cornelius en de zijnen was het juist een *teken voor gelovige Joden*, dat G'd ook de gelovigen uit de volken in genade aanvaardde, want deze Joden geloofden weliswaar in Yeshua, maar zij konden eerst niet geloven dat ook heidenen de Heilige Geest kunnen ontvangen. Adonai betuigde door dit teken, dat Joden en gelovigen uit de volken op gelijke wijze gezegend waren in Yeshua haMashiach, want Cornelius en de zijnen die het woord aangenomen hadden, ontvingen Ruach haQodesh [de Heilige Geest] in Caesarea net zoals de Joden op haYom haChamishim [de Pinksterdag] in Jeruzalem. Ook dit was eigenlijk een groot wonder, want het is niet alleen maar zo dat G'ds Geest op heidenen viel, maar Hij viel zelfs op heidenen die niet eens besneden en ook nog niet ondergedompeld waren in het Mikwe, en dat zijn toch eigenlijk juist twee heel belangrijke vereisten voor de Giyur, dus om tot het Jodendom toe te treden! Zij spraken opeens ook in vreemde talen, die zij nooit geleerd hadden. Het zou best nog wel eens kunnen dat dit het Aramees was, de taal die deze Galileese volgelingen van Yeshua spraken, alsook het Hebreeuws, de heilige taal! Want evenals de Sh'lichim [apostelen] als zendelingen de gave ontvingen om de talen der heidense volkeren te spreken, zodat zij de leer van Yeshua aan hun hoorders zouden verkondigen, zo hebben misschien de hoorders omgekeerd de gave ontvangen om op hun beurt de moedertaal van Yeshua te spreken, alsook de heilige taal, zodat zij de bewijzen konden onderzoeken, die de predikers uit de TeNaCH aanvoerden. Ik zou mij best kunnen voorstellen dat het voor toragetrouwe Joden ronduit schokkend geweest moest zijn om heidenen die zij als onrein beschouwden, opeens midden in een heidense stad vol afgodsbeelden de G'd van Israël nota bene in de heilige taal te horen loven en prijzen! Wat hier gebeurde was immers een herhaling van het wonder dat tijdens Shavuot plaats vond. Maar daar was het net andersom, want daar hoorde men juist midden in de heilige stad Jeruzalem vlak bij de tempel gelovige Joden de Eeuwige grootmaken in alle talen van de onreine heidenen. Eigenlijk onvoorstelbaar! Dit moest gewoon een diepe en blijvende indruk hebben gemaakt op de oor- en ooggetuigen! Wij zien derhalve in vers 45 welk een impact dit tweede talenwonder teweeggebracht heeft op de gelovige Joden, die met Kefa [Petrus] gekomen waren. Zij stonden verbaasd, dat de gave van Ruach haQodesh [de Heilige Geest] ook op de Romeinen uitgestort werd, want zij dachten dat dit alleen voor hun eigen volk bestemd zou zijn. Maar hoewel zij onbesneden heidenen waren, mochten zij, omdat zij de Heilige Geest hadden ontvangen, tot de T'vila [onderdompeling] worden toegelaten. Hier zien wij opnieuw iets heel ongewoons: doorgaans ontvangt men de Heilige Geest namelijk pas nadat men uit het water komt, maar op deze heidenen viel Hij nog vóórdat zij ondergedompeld waren. Maar eigenlijk is het ook heel logisch dat hier de volgorde anders moest zijn, want als Ruach haQodesh hun niet was gegeven vóór dat zij ondergedompeld waren, dan waren zij misschien zelfs helemaal niet ondergedompeld, want Kefa [Petrus] zou zelfs niet eens gekomen zijn om voor hen te prediken, als hem dat niet door een visioen van te voren was bevolen. En zo werd daar de éne ongewone stap van g'ddelijke genade na de andere genomen om ook de gelovigen uit de volken aan de nieuwe messiasbelijdende gemeente toe te voegen. Nadat Kefa [Petrus] naar Jeruzalem terugkwam kreeg hij daar eerst de wind van voren, maar uit zijn betoog blijkt, dat met name de gave van het spreken in talen hier het nadrukkelijke bewijs was, dat de bekering van deze Goyim [heidenen] echt en door Adonai aanvaard was. Wij zien dus, dat ook in Handelingen 10 de gave van het spreken in talen heel duidelijk een teken voor de Joden was! Alleen was het in dit geval niet een teken voor ongelovige Joden, maar voor sceptische joodse gelovigen die de

heideneen nog niet zomaar als medegelovigen konden aanvaarden zonder hen te verplichten eerst jood te worden door zich te laten besnijden. Daarom herhaalde Adonai bij Cornelius in grote lijn het wonder van Shavuot zodat niemand van de messiasbelijdende Joden het kon wagen om ook deze gelovigen met een heidense achtergrond niet als volwaardige medeleden van het lichaam van Yeshua te aanvaarden: *“Want er is geen onderscheid tussen Jood en Griek!”* (Romeinen 10:12) en: *“Hierbij is er geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk of vrouwelijk: gij allen zijt immers één in de Mashiach Yeshua!”* (Galaten 3:28).

Werner Stauder

Voor meer informatie over dit onderwerp wil ik u graag deze links aanbevelen:

<http://www.mayimhayim.org/Hot%20Topic/The%20Gifting%20Of%20Toungues.htm>

<http://www.ahavta.org/tongues.htm>

<http://www.solcon.nl/apgeelhoed/html/doc/toetstong.htm>

<http://www.solcon.nl/schriftgezag/wordbest/baslhg10.doc>

<http://www.solcon.nl/apgeelhoed/wordbest/toetsentongen.eigen.doc>